

Dal spurtegl en la direcziun

Ruedi Frehner da Castrisch è il nov manader da la Banca chantunala Regiun Glion.

3

La cacofonia è stada cumpletta

Gia per la 11avla giada ha gè lieu a Savognin ina scuntrada da las musicas da tschaiver.

13

DIE SÜDOSTSCHWEIZ

LA QUOTIDIANA

Redacziun: Via centrala 4, 7130 Ilanz/Glion, tel. 081 920 07 10, fax 081 920 07 15

La media d'egls Christina Striebich arva ina pratica d'oftalmologia a Glion.

FOTO S. BEARTH

Ina purschida dapli

Cun Christina Striebich survegn la Surselva finalmein ina media d'egls

DA SUSI BEARTH / ANR

■ **Tochen ussa muncava in miedi d'egls en Surselva. Finalmein eis ei reussiu d'eliminar quei manco el sector da sanadad. La mesadad da quest onn arva la media d'egls Christina Striebich numnadamein ina pratica d'oftalmologia a Glion.** Il temps nua ch'ils Sursilvans stuevan se-render tochen Cuera per ina con-

trolla dils egls s'auda finalmein tiel vargau. La media d'egls Christina Striebich ei oriunda dalla Tiaratudestga e lavura dapi entgins onns ella pratica d'oftalmologia da Dieter Eisenmann a Cuera. Culla mesadad digl onn quenta ella da saver arver sia pratica ella vischinonza dil Spital regiunal Surselva. Sco media conciliar vegn ella era a luvrar ensemen cul spital che vegn a porscher ina part

dall'infrastructura per operar e per consultaziuns. Christina Striebich ei perschadida che la Surselva ha avunda habitonts per segirar l'existenza d'ina media d'egls. Alla dunna da 43 onns eis ei reussiu da survegnir ina dallas 14 permissiuns d'arver ina pratica d'oftalmologia el cantun Grischun.

> PAGINA 2

In niev center regional

La claustra da Mustér reconstruescha sia cuort a Salaplauna

DA HANS HUONDER / ANR

■ **La claustra da Mustér stat fideivla a sias ragischs cun l'agricultura. Per quei motiv vul ella reconstruir la stalla a Salaplauna ch'ei barschada giu avon rodund dus onns.** L'entschatta dallas lavurs da construcziun vegn fatga miez matg. El decuors da rodund in onn eis ei previu d'ereger in niev stabili-

ment che duei silsunter survir ad ina agricultura conforma als criteris e las directivas da bio. La part principala dalla surbaghegiada cumpeggia ina stalla libra ed in deposit per fein e strom. Il nuegl ei accessibels per hosps sur ina passarella. Il project digl architect lumnezian Gion A. Caminada preveda denton era ulteriuras localitads per diever da seminaris ni fieras da products agricols dalla

regiun. La finamira dalla claustra e dil team da projectaziun eis ei numnadamein da realisar in center regional dall'agricultura a Salaplauna. Quel duei promover ina pli stretga collaboraziun dil puresser dalla Surselva, schaffir ina nova marca per products agricols regionalis e nezegiar las sinergias cul turissem.

> PAGINA 3

Pader Vigeli Monn, Gion A. Caminada, avat Daniel Schönbächler, Roman Clavadetscher e frater Niklaus Schwegler (da sen.) selegran dil project e dall'entschatta dallas lavurs.

FOTO H. HUONDER

Dar «medaglias» a cudeschs grischuns

■ (anr/mfo) La Società dals cudeschs oriunds dal Grischun organisescha minch'on l'elecziun dal «Cudesch grischun da l'on». 32 cudeschs da 14 chasas edituras sun quist on nominats. Tanter oter eir il mez d'instrucziun da rumantsch grischun «Passins». Las chasas edituras da tuot il chantun han la pussibilità d'annunzchar novs cudeschs d'autores grischuns o cudeschs chi trattan temas chi han dachefar cul chantun.

Als cudeschs annunzchats vegnan exposts dals 25 favrer fin als 14 marz da quist on illa Biblioteca grischuna a Cuira.

Las vuschs pels cudeschs nominats pon eir gnir dattas cun far adöver da la pagina d'internet www.buendnerbuch.ch.

> PAGINA 10

Servetsch d'abunents e da distribuziun: tel. 0844 226 226

9 771424 749004

Giubileum Ovra Zervreila: Project Lumnezia sin rucca

■ (mc) **En connex cul giubileum da 50 onns e cul project d'exploitaziun sin rucca vul l'Ovra electrica Zervreila slargiar igl acziunariat.** Las vischnauncas da concessiun proponan Georg Anton Buchli (Versomi) ed il cantun deputau Aldo Tuor (Mustér) pil cussegl

d'administraziun. Sunter haver examinau la cumputeivladad ecologica e fatg retschercas hidrologicas ha ins ussa sutta-mess allas vischnauncas in project da concessiun per explotar las auas entadem la Lumnezia.

> PAGINA 2

17 superveterans tiel TCS secziun Surselva

■ (mc) **La secziun Surselva dil TCS che vegn presidiada d'Armin Candinis (Rabius) dumbra 3747 commembers. Alla dieta annuala ein 17 superveterans vegni undrai.** Era igl onn vargau ha il TCS Surselva organisau controllas tecnicas vid ils vehichels, cuors da scolaziun e perfecziun per autists giuvens e cuors per

preparar autos ed autists pigl unviern. Tradiziun ei era l'excursiun ch'ils commembers dil TCS fan mintgamai cun ils cussadents dallas casas da vegls. S'entelli che era ina excursiun ni in viadi pli grond astga buca muncar per aschia tgrar la collegialitad denter per.

> PAGINA 5

Cultura vivüda a Fuldera

■ (anr/mfo) **Il Chastè da cultura da Fuldera es uossa üna società ed el ha ün nouv logo.** La s-chaffida da la società Chastè da cultura es gnüda fatta per sustgnair ils manaders dal lö d'inscunter cultural, Christiane Stemmer e Günther Baldauf, illa realisaziun dals böts. Sco fin uossa d'esser gnir organisats tanter bler oter arrandschamaints

da la vita culturala, artistica ed ecologica da la regiun. Eir davo la fundaziun da la società d'esser las «punts chi collian umans ed interess» gnir mantgnüdas. Anzi, il böt da la nova società es precis quel: «S-chaffir punts per cha la cultura possa viver e surviver.»

> PAGINA 9

Günther Baldauf es sves artist e pissera cun da tuotta sort «improvisaziuns» cha'l Chastè da cultura a Fuldera dvainta cuntschaint eir sur ils cunfins dal cumün oura.

FOTO M. FONTANA

La passiu en tuns classics

■ (sm) A Trun ed a Cuera ha il chor Cantus Firmus Surselva ensemem cuagl orchester Capriccio Basilea incantau la davosa fin d'jamna. Els han presentau la passiu tenor Sogn Gion da Johann Sebastian Bach. Sper il chor ed igl orchester han era ils solists dau tempra all'ovra.

> PAGINA 5

SPORT

Nivel mundial per curling a Flem

(anr/cd) Il suveran da Flem ha da decider davart la midada dallas zonas e davart in credit da 500 000 francs a favur d'ina nova halla da curling a Flem. La veglia duei vegnir remplazzada, ina nova cun standard internaziunal duei vegnir baghegiada. Ils 30 da mars ei votaziun.

> PAGINA 2

«Salaplauna – il Center d'agricultura sursilvan»

Il matg entscheivan las lavurs da reconstrucziun dalla stalla dalla claustra a Mustér

DA HANS HUONDER / ANR

■ **Rodund dus onns suenter il grond barschament dalla stalla dalla claustra a Mustér/Salaplauna vegnan las lavurs da reconstrucziun lantschadas. Il project digl architect Gion A. Caminada preveda in menaschi da bio cun producziun da latg e carn sco era da tratga. Igl edific vegn concepì per 57 envernontas. Ultra dils baghetgs sco tals pil puresser preveda il project era localitads per auter diever, sco per exempel per seminaris.** Da gliendisdis Pastgas 2006 ei la stalla dalla claustra a Salaplauna daventada l'unfrenda dallas flommas. Dil baghetg ein mo aunc ils fundaments restai. Ditg alla liunga ha il convent fatg ponderaziuns, schebein il menaschi duei insumma vegnir reconstruì ni buca. «Sin fundament dallas cundiziuns dalla politica agrara dil mument ei in menaschi agricol buc interessants per la claustra», han ils responsabels puntuau ier ad ina conferenza da pressa a Mustér. Tonaton ein els vegni alla conclusiun ch'il bein puril dalla claustra ei d'eminenta impurtonza per l'agricultura dalla regiun. Dil quantum total dil latg dalla Corporaziun da cascharia Sedrun-Mustér contribuescha el numnadamein rodund 20 pertschien.

Menaschi da referenza

«Nus lein buca semplamein investir a Salaplauna. Il scopo ei da crear cheu in liug specific per l'agricultura da muntogna», di igl architect Gion A. Caminada. Il menaschi duei dar paun e fadigia ad ina famiglia, in emprendist e duront la stad era ad in praticant. Persuenter eis ei previu d'ereger in'infrastructura per 57 envernontas, endrizzada all'entschatta per 46,3 envernontas. En quei connex patratgan ils iniziants en emprema lingia vid in menaschi cun vaccas dil raz retic grisch ni era vid ani-

mals manedels sco la caura strala. Il menaschi, sutmess als criteris e las directivas da bio senza silo, duei survir en emprema lingia alla producziun da latg e carn, mo era alla tratga. Sco quei ch'ils responsabels pil project accentueschan vegn la stalla construìda conform als basegns naturals dils animals. Per ch'il menaschi d'in nuelg liber per animals cun corns adempleschi era tut ils criteris ston biars detagls vegnir risguardai. Il baghetg consista da treis elements principals: La stalla libra per ils animals, il spazi da deposit per fein e strom sco era in sectur per diever supplementar. Quel duei tener quen dallas pusseivladads futuras ed innovativas dall'economia agrara.

Agid d'ordeifer

Tut autra che semplia ei la finanziaziun dil project. «Dapi in onn fagein nus ponderaziuns co reglar quella. Igl interess e sustegn finanziar dil cantun e digl Agid da muntogna svizzer han dau a nus ulteriura motivaziun da realisar igl edific. Las expensas per quella investiziun selaijan numnadamein buca finanziar ord la cassa dalla claustra», puntuescha avat Daniel Schönbacher. Ils cuosts per il baghetg principal cun stalla, deposit da pavel, luvratori claustral e garaschas cuosta rodund dus milliuns francs. «Per puder realisar igl entir complex essan nus aunc dependents d'ulteriur sustegn», di frater Niklaus Schwegler. L'idea fundamentala dil project ei da scaffar a Salaplauna in «Center d'agricultura sursilvan». «Quel ensiara differents elements. D'ina vart persequescha la claustra la finamira da scaffar ina marca tetgala per ils products agricoli dalla Surselva, dall'autra vart duei la collaboraziun denter ils menaschis purils vegnir promovida e rinforzada e la fin finala duein era las sinergias tiel turissem vegnir nezegiadas», di Roman Clavadetscher, il menader da project dil

La stalla nova vegn eregida a Salaplauna, leu nua che la veglia surveva gia avon il barschament al menaschi puril dalla claustra.

FOTO H. HUONDER

center. Per quei motiv vegn eregiu a Salaplauna ina stalla sco tala ed ultra da quei localitads che san survir per exempel a fieras da products ni era a seminaris. «Pusseivels fuss era in local per ina pintga stizun cun products dil bein puril ni dall'entira regiun», explicheschan ils responsabels. La stalla sco tala vegn concepida aschia ch'ella sa vegnir visitada da hosps sur ina passarella. En connex cun l'idea d'in center agricol ei ina gruppa interdisciplinara sut la direcziun dalla promoziun dall'economia dalla Regiun Surselva dapi gleiti in onn vid far sias ponderaziuns. Ella ensiara ils basegns ed interess dallas cascharias, dils purs,

da menaschis da gastronomia e dalla claustra. Quella fasa duei vegnir terminada la fin da mars. Lu eis ei numnadamein previu d'inoltrar in plan da fatschenta correspudent agl Uffeci federal per agricultura.

Baghetg ord lenn

La cumionza da planisaziun dalla nova stalla a Salaplauna secumpona digl architect Gion A. Caminada da Vrin e digl in-schignier Walter Deplazes da Surrein. Lur project preveda in baghetg cumpleinamein ord lenn. Era en quei connex vegn avisau la finamira da nezegiar aschi

bia material indigen sco pusseivel ed aschia da contonscher ina gronda creaziun da valor per la regiun. Essend che la claustra dispona sezza buca da tonta lenna dalla qualitat necessaria eis ei previu da collaborar en quei connex cun ils possessurs digl uaul dalla regiun. Ina part dalla lenna duei vegnir resgiada directamein sil plaz. L'entschatta dallas lavurs ei prevedida ils 17 da matg 2008. Naven digl emprem d'avrel 2009 duei il baghetg survir a siu intent. Tenor il statalter pader Vigeli Monn vegn la claustra a tschercar il proxim temps il fittader futur dil menaschi.

Dil spurtegl ella direcziun

Ruedi Frehner ei dapi in meins menader dalla Banca cantunala Regiun Glion

DA GIUSEP VENZIN

■ **Dapi l'entschatta fevrer ei Ruedi Frehner da Castrisch menader dalla Regiun Glion dalla Banca Cantunala Grischuna. El remplazza leu Paul Duff da Mustér.** Igl um da 44 onns ha luvrau avon la midada 19 onns tier il Credit Svizzer (CS) ed ha fatg leu in scalem suenter l'auter ella carriera bancara. «Jeu sun fetg loschs da saver turnar en Surselva en quella posiziun», di il bab da treis fegls. Ruedi Frehner ei schef da 36 persunas en endisch filialas da Laax tochen a Sedrun. Sco menader dalla regiun ei el era commember dalla direcziun dalla Banca Cantunala Grischuna. Ruedi Frehner numna sesez ambizius ed entusiasmons, mo era meinsvart malpazients.

Esser in bien exempel

Tier il Credit Svizzer ha il niev menader dalla Regiun Glion dalla Banca cantunala buca mo empriu il misteris dil bancari, mobein era da menar ina equipa. Suenter igl engaschi a Glion ed a Flem ha Ruedi Frehner menau dapi igl onn 2001 la partiziun da clients privats dil CS el Grischun nord. En siu niev engaschi tier la Banca cantunala vul igl um che teidla il pli bugen la musica dalla gruppa da rock englesa «Genesis» nezegiar la reit da contact filada en favur dalla regiun. «Jeu stoi dar impuls e visions», di Ruedi Frener. Impuls vul el dar cun marcar preschientscha e cun comunicar aviert ed autentic. Impuls vul il niev menader denton oravontut dar cun esser in bien exempel.

Ruedi Frehner ei dapi in meins menader dalla Regiun Surselva dalla Banca Cantunala Grischuna. FOTO G. VENZIN

Da sias visions ha il curriender ambiziu aunc buca vuliu tradir: «Persuenter stoiel jeu emperder d'enconuscher meglier mes conlucers», di igl um che numna l'Italia e la Svizra sias tiaras preferidas e pasta e capuns sias spisas preferidas. Tochen dacheu hagi el menau 31 discuors persunals cun ses conlucers e fatg in questionari: «Mia devisa ei da tedlar ed aunc inagada tedlar e lu far ils proxims pass.» Igl emprem meins d'engaschi en sia nova funcziun seigi la fasa d'analisar.

Sportist engaschau

Ruedi Frehner sa entusiasmar. Quei ha

el mussau ton en sia professiun sco era en siu hobi preferiu, il sport. El ei staus plirs onns president dil Club da skis Castrisch ed ha realisau leu cun success differents projects. Aschia eis el staus alla testa dil comite d'organisaziun dils Dis da Giuventetgna e sport organisau avon dus onns da Sagogn e Castrisch. «Jeu haieil bugen las hottas enta maun», di il sportist che seprepara pils campunadis svizzers dil miez maraton. Las hottas enta maun ha el era sco president dil comite d'organisaziun digl eveniment da sport a Glion che ha liug ils 23 d'uost per la quarta gada.

«Sch'jeu sun persuadius d'ina idea, lu sundel jeu fiug e flomma e saiel s'engaschar cun tgierp ed olma.» Ambizius definescha Ruedi Frehner aschia: «Far il meglier pusseivel ord tuttas situaziuns.» Il meglier ha Ruedi Frehner era empruau da far la dumengia vargada al Maraton dall'Engiadina, mo cul resultat eis el buca staus diltut cuntents. Cul temps da 2.13.46 ha ei gest aunc tunschiu per serangar els emprems 2000. El era disaus cun auters rangs, mo culla midada da piazza ha ei era buca tunschiu da sepreparar sco giavischau. «Miu temps da record ei 1.43, cul

temps dalla dumengia vargada saiel jeu buc esser cuntents.»

En ina regiun difficila

«La banca sa buca dar persula ils impuls economics ad ina regiun. Ella sa denton sustener la politica leu nua ch'ei fa senn.» Sco Ruedi Frehner puntuescha hagi la Banca cantunala adina giu quella incumbensa. El ei pertscharts che la Surselva ei buc ina regiun economicamein ferma e fa entgens quitaus ch'il trend dall'emigraziun cuntinueschi. Ina dallas rollas impurtontas dalla banca seigi da porscher plazzas da lavur qualificadas en quella regiun. «Buc il davos influenzeschan era las persunas en quellas plazzas l'economia a moda positiva.»

Cuntents ei Ruedi Frehner ch'el sto buca sefatschentar actualmeins cun problems dallas bancas svizas pervia dalla crisa d'immobilies els Stadis Uni. «La Banca Cantunala Grischuna ha ina autra filosofia che las bancas grondas e la fiera ei pli u meins el Grischun e buca sigl entir mund sco tier las bancas grondas.»

Cuort e bien

Famiglia: *Il pli bi ch'ins sa haver*
Sport: *Libertad e natira*
Team: *Success contonschan ins a liunga vesta mo da cumionza.*
Secret da banca: *Enorm impurton pil client*
Liechtenstein: *Ina biala tiara cun ina atgna cruna*